

HARCERSTWO MĘSKIE W PONIEWIEŻU w latach trzydziestych

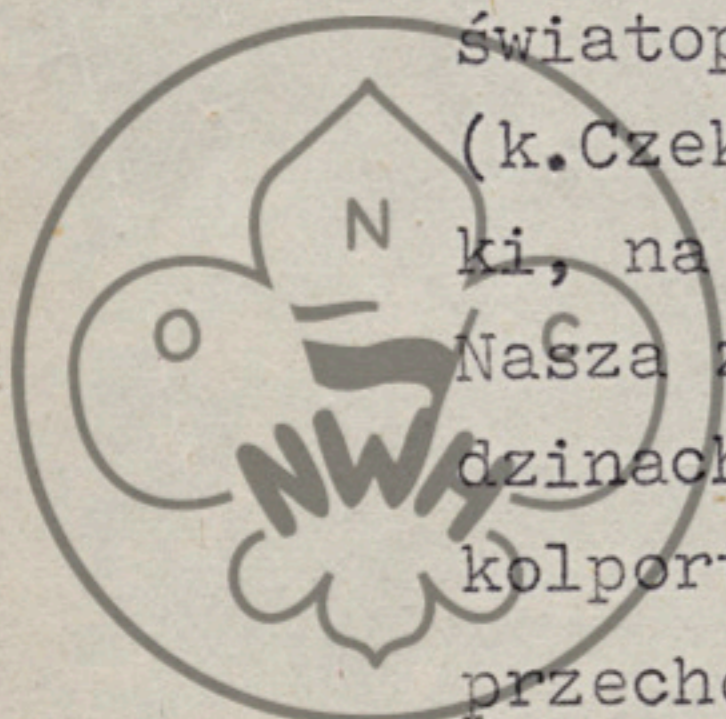
W latach dwudziestych (1926?) na skutek zakazu wydanego przez władze litewskie organizacja skautowska na terenie gimnazjum ponie-wieskiego zawiesiła swoją działalność. Dopiero na początku lat 30-tych (1933-34) z inicjatywy nauczycielki Heleny Łosowskiej oraz le-karza szkolnego Ksawerego Narkiewicza, przy aktywnym poparciu ówczes-nego dyrektora gimnazjum Piereszczako, powstały pierwsze koła Czer-wonego Krzy-ża.

Nie przyjęły one jednak, najprawdopodobniej, z obawy przed zde-konspirowaniem, takich atrybutów prawdziwego harcerstwa jak znajo-mość i przestrzeganie prawa harcerskiego, składanie przyrzeczenia, organizowanie obozów dla młodzieży. Główny nacisk położono na szko-lenie sanitarne w zakresie pierwszej pomocy, udział w akademiach związanych z rocznicami świąt narodowych takich jak 3 maja, 11.11. itd. tak dalej, pogłębianie wiedzy z najnowszej historii Polski i wiel - Polaków (np. J. Piłsudski). Uczono pieśni patriotycznych, powstańczych i legionowych. Stan taki trwał do czasu przyjazdu z Kowna pani Marty Burbianki, która w bardzo znacznym stopniu przyczyniła się do ożywienia życia harcerskiego, szczególnie wśród dziewcząt.

Od 1936 r. opiekę nad harcerstwem męskim w Poniewieżu przejął Ta-deusz Kognowicki z Kowna. Nadal jednak aktualny był sztyld Cz. Krzyża, mimo coraz wyraźniejszego odchodzenia od jego konwencji. Zbiegło się to z wstąpieniem do gimnazjum Juliana Iwaszkiewicza, który z inspi-racji Kognowickiego utworzył pierwszy zastęp harcerzy.

W 1937 r. w czasie trwania ferii zimowych Kognowicki zorganizował kurs zastępowych w majątku u Butlerów. Zajęcia na tym kursie prowa-dzili: Lutyk, Butler, Rautenstrauch-zwany "Rabinem". Na kurs ten z terenu ponie-wieskiego wysłani zostali przez J. Iwaszkiewicza Czesław Stawrykło i W. Gotowtt - Wojszwicko, którzy następnie, aż do końca działalności harcerstwa w Poniewieżu, czyli do zamknięcia Polskiego Gimnazjum w Poniewieżu w roku 1940, pełnili funkcję zastępowych.

W 1938 r. opiekę nad harcerstwem męskim przejął Zbigniew Skłodows-ki, wielki patriota i zdolny organizator. Był on typem prawdziwego działacza, energicznym, o dużym uroku osobistym, przywódcą. Potrafił zaimponować młodzieży i wywarł duży wpływ na kształtowanie się jej światopoglądu. Latem 1938 r. w lasach należących do Kognowickich (k. Czekeriszek) Z. Skłodowski zorganizował i poprowadził obóz harcers-ki, na który przyprowadziłem grupę około 6-7 chłopców z Poniewieża. Nasza zbiórka odbyła się w Kownie, skąd piechotą po kilkunastu go-dzinach, z przerwą na nocleg, dotarliśmy do Czekeriszek. Po drodze kolportowaliśmy, wydaną na Litwie, prasę polską, jednak, jako, że przechodziliśmy przez tereny zamieszkałe przez ludność litewską,



nie cieszyła się ona zainteresowaniem. Niejednokrotnie też spotykaliśmy się ze złym przyjęciem.

W 1938 r. przeniósł się do n.gimnazjum Adolf Giżyński. Było to prawdopodobnie podyktowane chęcią dalszego ożywienia działalności harcerskiej na tym terenie. W Poniewieżu, w tym czasie, istniały już 2 zastępy- "Orłów" i "Sokołów". Jeden prowadzony przeze mnie drugi przez Cz.Stawrykłę. Całością kierował J.Iwaszkiewicz.jak dziś to widzę, zastępca (inaczej mówiąc przyboczny) Z.Skłodowskiego. Tak więc harcerstwo męskie w Poniewieżu, jak sądzę, mimo sprzecznych na ten temat opinii, wchodziło w skład drużyny kowieńskiej. Po przyjeździe A.Giżyńskiego nastąpiła rywalizacja o kierownictwo. Ostatecznie skończyło się na tym, że Giżyński zajął się organizowaniem "zuchów", gdzie wykazał się dużymi zdolnościami organizacyjnymi i w krótkim czasie utworzył z uczniów szkoły podstawowej i młodszych klas gimnazjum w Poniewieżu, grupę składającą się z 2 zastępów.Również grupa ta wchodziła w skład drużyny kowieńskiej.

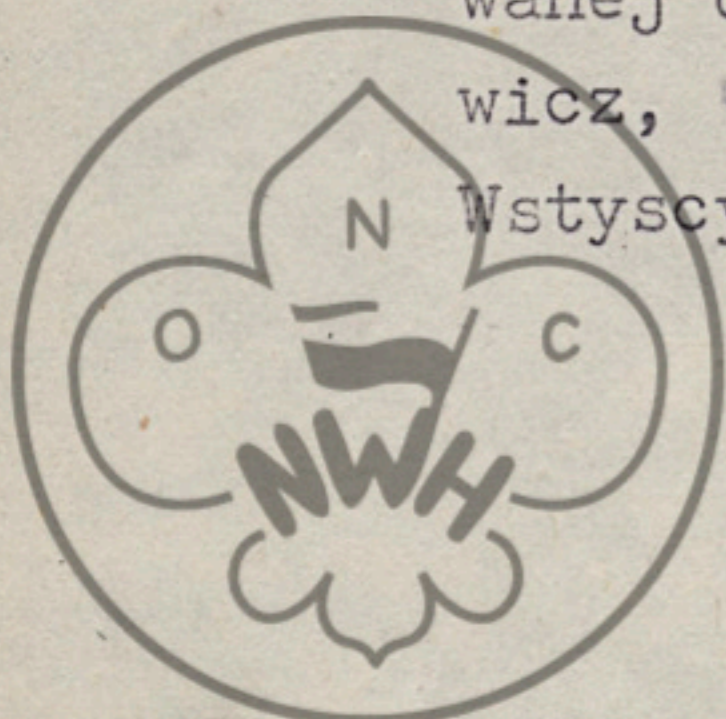
Jak już zaznaczyłem, harcerstwo w Poniewieżu zaprzestało działalności z chwilą rozwiązania Gimnazjum Polskiego w r. 1940. Wówczas większość młodzieży wyjechała do domów, część przeniosła się do Kowna i tam kontynuowała naukę do roku 1941.

Ja również opuściłem Poniewież i moje następne spotkanie z harcerstwem miało miejsce w Wilnie (1940/41) gdzie wraz z kilkoma kolegami z Poniewieża, m.inn. J.Iwaszkiewiczem, uczęszczaliśmy do istniejących tam szkół polskich. Z.Skłodowski zorganizował w Wilnie szkolenie wojskowe w zakresie obsługi CKM.Zajęcia teoretyczne prowadził oficer o pseudonimie "Biały".Prócz mnie i Iwaszkiewicza uczęszczało jeszcze 2 chłopców z Kowna, których zapamiętałem z obozu letniego z Czekiszek.Każde zajęcia odbywały się w innym miejscu w grupie 4-5 osób. Kilka razy brał w nich udział Skłodowski. Kurs ten przerwała wojna radziecko-niemiecka w 1941 r.

Z chwilą rozpoczęcia okupacji niemieckiej i powstania ZWZ,, a następnie Armii Krajowej, większość harcerzy z Poniewieża wstąpiło do istniejących na ich terenie komórek organizacyjnych. W pierwszej połowie 1944 r. około 50% naszych harcerzy walczyło z bronią w ręku, głównie w III Brygadzie im."Szczerbca". W pierwszej grupie skierowanej do "Szczerbca" było 3 naszych druhów-"Konrad"-Leopold Mackiewicz, "Kłos"-Henryk Chmielewski, i "Zasuwa"-Leon Jankiewicz.

Wstypscy oni brali następnie udział w akcji "Ostra Brama".

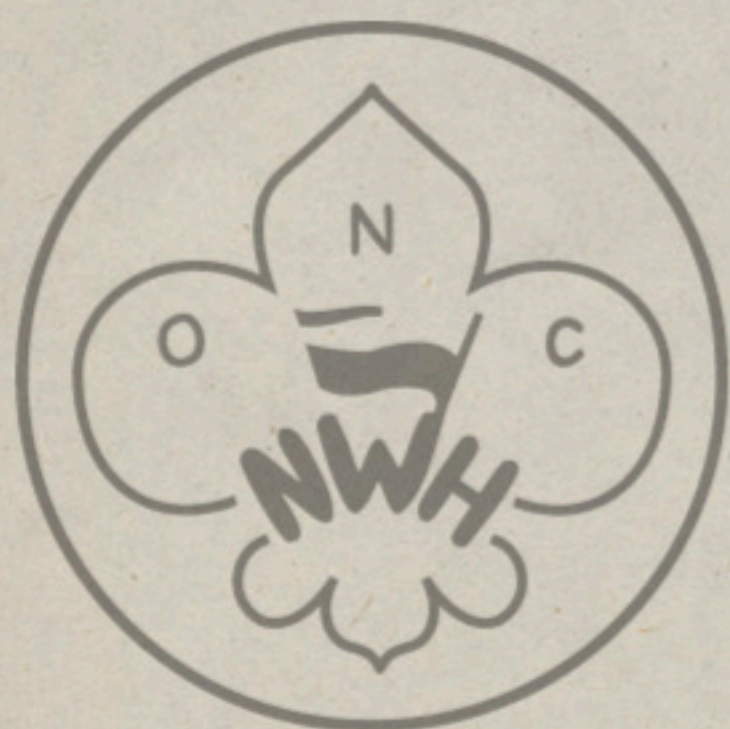
W.Wojszwicko



Drużyna męska harcerzy Gimnazjum Polskiego w Poniewieżu

w roku 1938

1. Iwaszkiewicz Julian - drużynowy
2. Gotowtt-Wojszwicko Witold - zastępowy
3. Stawryko Czesław - zastępowy
4. Budrewicz Henryk
5. Chmielewski Henryk
6. Iwaszkiewicz Józef
7. Jankiewicz Leon
8. Jatowtt Mirosław
9. Ławrynowicz Antoni
10. Ławrynowicz Zbigniew
11. Ławrynowicz Zygmunt
12. Mackiewicz Leopold
13. Pytliński Jan
14. Wardziukiewicz Leopold
15. Zapolski Piotr
16. Zawisza Zygmunt
17. Zykus Ryszard



archiwum